

حسین کریمی
معاون قضایی ریاست قوه قضائیه

فرهنگ دادرسی

اشاره: در شماره ۲۲ مجله حال و حکایت تدوین «فرهنگ دادرسی» را به اختصار از قلم مؤلف، مطالعه کرده‌اید، در همان شماره وعده داده بودیم که بخشهایی از این اثر را به تدریج از نظر شما بگذرانیم، اینک دو مدخل دیگر را با عناوین محاربه و مفسد فی الارض ملاحظه می‌فرمائید.

محاربه

مصدر باب مفاعله از حرب به معنی با یکدیگر جنگیدن است.

«المحارب کل من جرد سلاحه او حمله لأخافه الناس»

هرکسی که سلاح خود را برای ترساندن مردم بیرون آورد یا آن را با خود حمل کند

محارب محسوب می‌شود. (صاحب جواهر، جواهرالکلام ج ۴۱ ص ۴۶)

«و هی تجرید السّلاح برأ او بحراً، لیلاً، او نهاراً، لأخافه الناس فی مصر و غیره، من

ذکر او انثی، قوی او ضعیف، من اهل الریبه ام لالقصد الأخافه ام لا»

محاربه به معنای برکشیدن سلاح برای ترساندن مردم است و فرقی نمی‌کند که در

خشکی باشد یا در دریا، در شب باشد یا روز و در شهر صورت بگیرد یا در بیرون شهر. هم چنین فرقی ندارد که مرتکب عمل زن باشد یا مرد، قوی باشد، یا ضعیف، از اشقیاء باشد یا از دیگران و با قصد و نیت ترساندن مردم سلاح برکشد یا نه. (شهید اول و دوم، کتاب لمعه دمشقیه ج ۱ ص ۲۹۰)

«المحارب هو كل من جرّد سلاحه او جهّزه لأخافه الناس وإرادة الأفساد فی الارض فی بركان او بحر. فی مصرا و غیره، لیلاً او نهاراً، و لایشترط كونه من اهل الریبه مع تحقیق ما ذكر، و یستوی فیہ الذکر و الانثی»

محارب، کسی است که اسلحه خود را بیرون کشد، و یا مجهز کند، برای ارباب و ترساندن مردم و به قصد ایجاد فساد و خرابکاری در زمین، در خشکی، یا در دریا، در شهر یا غیر شهر در شب یا روز، لازم نیست محارب از اشرار و اشقیاء باشد و همچنین بین زن و مرد فرقی نیست، محارب هم می‌تواند مرد و هم می‌تواند زن باشد. (امام خمینی تحریرالوسیله ج ۲ ص ۴۹۲)

محاربه (کیفر محاربه و مجازات محاربین)

کیفر محارب یکی از حدود چهارگانه است:

۱- اعدام

۲- قطع دست و پا (منظور انگشتان دست و پا است) که در جهت خلاف یکدیگر صورت می‌گیرد یعنی دست راست و پای چپ یا دست چپ و پای راست.

۳- نفی بلد (تبعیید)

۴- به صلیب کشیدن - یعنی شخص محارب را به مدت سه روز بر بالای دار می‌بندند و به او آب و غذا نمی‌دهند تا بمیرد. مصلوب نباید بیش از سه روز بر صلیب بماند ولی اگر در اثنای سه روز بمیرد می‌توان او را پایین آورد و اگر بعد از سه روز زنده بماند، نباید او را کشت. (مفاد مواد ۱۹۰ به بعد قانون مجازات اسلامی)

محاربه (راههای ثبوت)

اثبات محاربه از دو راه صورت می‌گیرد اقرار و شهادت؛

الف — چنانچه کسی در حال عقل، و اختیار و آزادی و قصد يك مرتبه به محارب بودن خود اعتراف کند «حد» محاربه بر او ثابت می‌گردد.

ب — هرگاه دو مرد عادل به محارب بودن شخصی شهادت بدهند «حد» محاربه نسبت به او ثابت می‌گردد، بنابراین با شهادت يك مرد به تنهایی یا يك مرد به انضمام زنها و نیز با شهادت زنها به طور انفرادی، هرچند که عدۀ زیادی باشند، حد محاربه ثابت نمی‌شود. و همچنین گواهی رهنمان و محاربان که علیه یکدیگر شهادت دهند، موجب اثبات حد محاربه نخواهد بود. (مفاد ماده ۱۸۹ قانون مجازات اسلامی و تبصره‌های آن)

مصادیق محاربه از دیدگاه قوانین جاری

۱- سلب امنیت از مردم

هرکس برای ایجاد رعب و هراس و سلب آزادی و امنیت مردم دست به اسلحه برد محارب و مفسد فی الارض می‌باشد. (ماده ۱۸۲ قانون مجازات اسلامی مصوب آذرماه ۱۳۷۰)

۲- سرقت مسلحانه با ایجاد رعب و وحشت

سارق مسلح و قطاع الطریق هرگاه با اسلحه امنیت مردم یا جاده را برهم بزند و رعب و وحشت ایجاد کند محارب است. (ماده ۱۸۵ قانون مجازات اسلامی)

۳- قیام مسلحانه علیه حکومت اسلامی

هرگروه یا جمعیت متشکل که در برابر حکومت اسلامی قیام مسلحانه کند مادام که مرکزیت آن باقی است تمام اعضاء و هواداران آن، که موضوع آن گروه یا جمعیت یا سازمان را می‌دانند و به نحوی در پیشبرد اهداف آن فعالیت دارند و تلاش

مؤثر دارند. محاربیند اگرچه در شاخه نظامی شرکت نداشته باشند. (ماده ۱۸۶ قانون مجازات اسلامی)

۴- طرح براندازی حکومت اسلامی

هر فرد یا گروه که طرح براندازی حکومت اسلامی را بریزد و برای این منظور اسلحه و مواد منفجره تهیه کند و نیز کسانی که با آگاهی و اختیار امکانات مالی مؤثر و یا وسایل و اسباب کار و سلاح در اختیار آنها بگذارند محارب و مفسد فی الارض می باشند. (ماده ۱۸۷ قانون مجازات اسلامی)

۵- نامزدی در یکی از پستهای کودتا

هرکس در طرح براندازی حکومت اسلامی خود را نامزد یکی از پستهای حساس حکومت کودتا نماید و نامزدی او در تحقق کودتا به نحوی مؤثر باشد، محارب و مفسد فی الارض است. (ماده ۱۸۸ قانون مجازات اسلامی)

۶- همکاری با دشمن خارجی برای ورود آنان به کشور

هرکس وسایل ورود دشمنان مملکت را به داخل خاک ایران یا متصرفات آن فراهم کند، و با آنها همکاری نماید یا آن که شهر یا قلعه یا استحکامات یا سربازخانه یا مواضع نظامی یا بندر یا مخزن یا قورخانه یا کشتی یا هواپیما و مانند آنها را که متعلق به دولت باشد، به تصرف دشمن بدهد یا درآورد یا این که برای دشمن مملکت قشون یا امداد نقدی یا جنسی یا مهمات یا اسلحه یا موجبات موفقیت دشمن را اعم از اسباب بری یا بحری یا هوایی برای استعمال در داخله مملکت فراهم کند و یا هر نحو حيله و دسیسه برای همراهی با دشمن نماید، محارب محسوب می شود. (ماده ۲ قانون مجازات اسلامی)

۷- اسباب چینی برای ایجاد عداوت بین حکومت اسلامی و دولتهای خارجه

هرکس با دول خارجه یا مأمورین آنها برای عداوت و جنگ با دولت جمهوری

اسلامی ایران اسباب چینی کند یا به اسباب چینی داخل شود که عادتاً منجر به جنگ با دولت جمهوری اسلامی ایران می‌گردد، محارب محسوب می‌شود. (فراز اول ماده ۱ قانون مجازات اسلامی)

۸- افشا و ابراز مذاکرات و یا مراسلات سری دولت به مأمورین دولت متخاصم

هریک از مستخدمین ادارات یا مأمورین دولتی یا سایر اشخاصی که به مناسبت مأموریت یا جهت رسمی دیگری از اسرار، مذاکرات یا مراسلات سری دولت یا تصمیمات دولت راجع به امور نظامی از قبیل حرکت قشون دولتی مطلع شود و اسرار مزبور را بدون اجازه دولت عمداً به مأمورین دولت متخاصم بلاواسطه یا مع‌الواسطه ابراز نماید در حکم محارب است و... (فراز اول ماده ۴ قانون مجازات اسلامی)

۹- تسلیم نقشه و کروکی استحکامات یا اسلحه‌خانه و... حکومت اسلامی

به دولت متخاصم

هرکس برحسب وظایف رسمی خود، مأمور به حفظ نقشه‌ها از قبیل نقشه و کروکی استحکامات یا اسلحه‌خانه و انبار مهمات یا بنادر و یا اسکله‌های دولتی یا پایگاهها و سربازخانه‌ها یا نقشه حرکات جنگی بوده و آنها را کلاً یا بعضاً بلاواسطه یا مع‌الواسطه به دولت متخاصم تسلیم نماید در حکم محارب است. (فراز اول ماده ۵ قانون مجازات اسلامی)

۱۰- اخفاء جاسوسان یا سربازان دولت متخاصم در حال جنگ

هرکس در حال جنگ به قصد کمک به دشمن جاسوسان یا سربازان دولت خصم را که مأمور تفتیش بوده‌اند شناخته و مخفی نماید یا سبب اخفای آنان بشود در حکم محارب است و... (فراز اول ماده ۶ قانون مجازات اسلامی مبحث چهارم - تعزیرات)

۱۱- تحریک مردم به جنگ و کشتار یکدیگر به قصد برهم‌زدن امنیت

هرکس مردم را به قصد برهم‌زدن امنیت به جنگ و کشتار با یکدیگر اغوا و تحریک

کند که موجب قتل ولو در بعضی از نواحی گردد، یا باعث نهب و غارت شود، در حکم محارب است. (ماده ۱۰ قانون مجازات اسلامی)

۱۲- تخریب یا سوزاندن اسناد و مهمات و... دولتی به قصد براندازی

حکومت اسلامی

هرکس عمداً و با قصد سوء و خیانت، انبار مهمات و اسلحه یا کشتی و هواپیما و امثال آنها یا مواضع و مراکز مهم نظامی و دولتی یا مراکز محتوی اسناد یا دفاتر دولتی را بسوزاند یا خراب نماید، در صورتی که به قصد براندازی حکومت اسلامی و فساد باشد در حکم محارب است و... (فراز اول ماده ۱۲ قانون مجازات اسلامی)

۱۳- سوء قصد به جان رهبر یا رئیس جمهور با نیت مقابله با حکومت اسلامی

هرکس با نیت فساد و مقابله با حکومت، به جان رهبر یا رئیس جمهور سوء قصد نماید و پس از شروع به علی که خارج از اراده مرتکب است، بلا اثر بماند، در حکم محارب است. (ماده ۱۴ قانون مجازات اسلامی)

۱۴- ایجاد رعب و وحشت در امر انتخابات

ایجاد رعب و وحشت برای رأی دهندگان یا اعضای شعب ثبت نام و اخذ رأی با اسلحه یا بدون اسلحه در امر انتخابات. (بند ۱۶ ماده ۲۷ قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی مصوب ۱۳۶۲/۱۲/۹ با اصلاحات بعدی)

۱۵- آتش زدن اموال مردم به قصد مقابله با حکومت اسلامی

هرکس عمداً عمارت یا بناء یا کشتی یا هواپیما یا کارخانه یا انبار و به طور کلی هر محل مسکونی یا معدّ برای سکنی یا جنگل یا خرمن یا هر نوع محصول زراعی یا اشجار یا مزارع یا باغهای متعلق به غیر را آتش بزند، به حبس از ۲ تا ۵ سال محکوم می شود.

اعمال فوق در صورتی که به قصد مقابله با حکومت اسلامی و از مصادیق محاربه و افساد فی الارض باشد، مجازات محارب را خواهد داشت. (ماده ۶۷۵ قانون مجازات اسلامی و تبصره آن)

۱۶- تخریب، ایجاد حریق، خرابکاری در اموال عمومی به منظور اخلال در امنیت جامعه و مقابله با حکومت اسلامی

هرکس در وسایل و تأسیسات مورد استفاده عمومی از قبیل شبکه‌های آب و فاضلاب، برق، نفت، گاز، پست و تلگراف و تلفن و مراکز فرکانس و ماکروویو (مخابرات) و رادیو و تلویزیون و متعلقات مربوط به آنها اعم از سد و کانال و انشعاب لوله‌کشی و نیروگاه‌های برق و خطوط انتقال نیرو و مخابرات (کابل‌های هوایی یا زمینی یا نوری) و دستگاه‌های تولید و انتقال آنها که به هزینه یا سرمایه دولت یا با سرمایه مشترک دولت و بخش غیردولتی یا توسط بخش خصوصی برای استفاده عمومی ایجاد شده و همچنین در علائم راهنمایی و رانندگی و سایر علائمی که به منظور حفظ جان اشخاص یا تأمین تأسیسات فوق در شوارع و جاده‌ها نصب شده است، مرتکب تخریب یا ایجاد حریق یا از کار انداختن یا هرنوع خرابکاری دیگر شود بدون آن‌که منظور او اخلال در نظم و امنیت عمومی باشد به حبس از سه تا ده سال محکوم خواهد شد.

در صورتی که اعمال مذکور به منظور اخلال در نظم و امنیت جامعه و مقابله با حکومت اسلامی باشد مجازات محارب را خواهد داشت. (ماده ۶۸۷ و تبصره ۱ آن از قانون مجازات اسلامی)

۱۷- تحریک نیروهای مسلح برای فرار، تسلیم یا عدم اجرای وظایف نظامی

هرکس نیروهای رزمنده یا اشخاصی را که به نحوی در خدمت نیروهای مسلح هستند تحریک مؤثر به عصیان، فرار، تسلیم یا عدم اجرای وظایف نظامی کند در صورتی که قصد براندازی حکومت یا شکست نیروهای خودی در مقابل دشمن را داشته باشد محارب محسوب می‌شود. (فراز اول ماده ۵۰۴ قانون مجازات اسلامی)

۱۸- تشکیل گروه توسط فرد نظامی برای براندازی حکومت اسلامی

هر نظامی که به منظور براندازی جمهوری اسلامی جمعیتی تشکیل دهد یا اداره نماید یا در چنین جمعیتی شرکت یا معاونت مؤثر داشته باشد، محارب محسوب می‌شود. (ماده ۸ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۱/۵/۱۸ کمیسیون امور قضائی و حقوقی)

۱۹- اقدام برای جداکردن قسمتی از قلمرو حکومت اسلامی

هر نظامی که به نحوی از انحاء برای جداکردن قسمتی از قلمرو حاکمیت جمهوری اسلامی ایران یا برای لطمه وارد کردن به تمامیت یا استقلال کشور اقدام نماید محارب محسوب می‌شود. (ماده ۹ قانون جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۱/۵/۱۸)

۲۰- جرائم نظامی به منظور براندازی و همکاری با دشمن

نظامیانی که مرتکب جرائم زیر شوند در صورتی که ارتکاب جرم آنان به منظور براندازی و همکاری با دشمن باشد، با علم به تأثیر آن در براندازی در حکم محاربند و در غیر این صورت به ۵ تا ۱۵ سال حبس تعزیری محکوم می‌شوند:

۱- هر نظامی که افراد تحت فرماندهی خود یا پایگاه یا محلی که حفاظت آن برعهده او سپرده شده است یا تأسیسات و تجهیزات و ساز و برگ نظامی یا نقشه‌ها و اسناد و اسرار نظامی و نظایر آنها را به دشمن تسلیم یا افشاء نماید.

۲- هر نظامی که برای انجام مقاصد دشمن با او تیبانی کند.

۳- هر نظامی که با سوءنیت و عمدتاً تأسیسات، ساختمانها، استحکامات نظامی، کشتی یا هواپیما یا امثال آنها یا انبارها، راهها، وسایل ارتباطی و مخابراتی یا مراکز محتوی اسناد و دفاتر یا اسناد طبقه‌بندی شده مورد استفاده نیروهای مسلح یا وسایل

دفاعیه یا تمام یا قسمتی از ملزومات جنگی، اسلحه یا مهمات را آتش بزند یا تخریب کند یا وادار به انجام آن نماید.

۴- هر نظامی که در مقابل دشمن داخلی یا خارجی، نظامیان یا اشخاصی را که به نحوی در خدمت نیروهای مسلح هستند اجبار یا تحریک به فرار یا تسلیم یا عصیان نماید یا به هرصورت دیگر موجبات اجبار یا تحریک دیگران را فراهم سازد.

۵- هر نظامی که علیه جمهوری اسلامی ایران اقدام مسلحانه نماید.

۶- هر نظامی که برای دولتی که علیه ایران در حال جنگ است یا برای گروهها یا دستجات محارب و مفسد جمع‌آوری نیرو یا کمک نماید یا سایر افراد را به الحاق دشمنان یا محاربین و مفسدین اغواء و تشویق کند یا عملاً وسایل الحاق آنان را فراهم آورد. (ماده ۱۱ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران)

۲۱- جاسوسی نظامیان برای دشمن و همکاری آنان با جاسوسها

هر نظامی که اسناد یا اطلاعات یا اشیاء دارای ارزش اطلاعاتی را تحصیل کند و در اختیار دشمن قرار دهد و اقدام او برای عملیات نظامی یا نسبت به امنیت تأسیسات، استحکامات، پایگاهها، کارخانجات، انبارهای دایمی یا موقتی تسلیحاتی، توقفگاههای موقت، ساختمانهای نظامی، کشتیها یا هواپیماها یا وسایل نقلیه زمینی نظامی یا امنیت تأسیسات دفاعی کشور مضر باشد به مجازات محارب محکوم خواهد شد. (بند ۱ ماده ۱۲ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران)

هر نظامی که اسرار نظامی یا سیاسی اقتصادی یا صنعتی یا کلیدهای رمز را به دشمن داخلی یا خارجی تسلیم نماید یا آنان را از مفاد آن آگاه سازد، به مجازات محارب محکوم خواهد شد. (بند ۲ ماده ۱۲ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران)

هرگونه همکاری و معاونت با عناصر جاسوس، مانند مخفی نمودن، پناه دادن، جرم محسوب و چنانچه عمل مرتکب موجب افساد و اخلال در نظام و یا شکست جبههٔ اسلام

گردد در حکم محارب و درغیر این صورت به ۱ تا ۵ سال محکوم می‌گردد. (تبصره ماده ۱۲ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران)

۲۲- تخلف نظامیان از تکالیف نظامی که موجب تسلط دشمن گردد

هرگاه تخلف و سرپیچی از تکالیف سبب تسلط دشمن بر اراضی یا مواضع یا افراد خودی شود جرم محسوب و مرتکب در حکم محارب است. (ماده ۱۵ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران)

۲۳- تحویل تجهیزات نظامی به دشمن

هر فرمانده یا مسئول نظامی بدون استفاده از تمام وسایل دفاعیه که در اختیار او بوده است از انجام اقداماتی که وظیفه و شرافت نظامی او ایجاب می‌کرده خودداری نماید و آنچه را که حفاظت یا دفاع از آن به او سپرده شده است (از قبیل تأسیسات، استحکامات، سربازخانه، کارخانجات، انبار و مخازن و مهمات یا آذوقه یا سوخت یا ملزومات نظامی، هواپیما، کشتی و شهر) به نحوی از انحاء به دشمن تسلیم نماید در حکم محارب است. (ماده ۱۶ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران)

۲۴- انعقاد قرارداد تسلیم، با دشمن

فرمانده هر قسمت نظامی که با دشمن قرارداد تسلیم منعقد نماید حسب مورد به مجازات زیر محکوم می‌شود:

هرگاه تصمیم متخذه موجب خلع سلاح عده تحت فرماندهی یا اسارت نیروها یا تسلیم آنچه که دفاع و حفاظتش به عهده او است بشود در حکم محارب است. (ماده ۱۷ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران)

۲۵- اخلال نظامی در امنیت داخلی یا خارجی

هریک از فرماندهان یا مسئولین نظامی که بدون امر یا اجازه یا بدون این که اقدام متقابل شده باشد، علیه نیروهای نظامی یا اتباع دولتی که با ایران در حال جنگ نباشند

مسلحانه حمله یا عده‌ای را وادار به حمله نماید یا با نیروی تحت فرماندهی خود در اراضی دولتی که با ایران در حال جنگ نباشند مرتکب عمل خصمانه شود، هرگاه اقدامات فوق موجب اخلاف در امنیت داخلی یا خارجی کشور گردد، در حکم محارب است. . . (فراز اول ماده ۱۹ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران)

۲۶- عدم توجه فرمانده نظامی به دستور توقف عملیات جنگی

هریک از فرماندهان یا مسئولین نظامی که پس از دریافت دستور توقف عملیات جنگی، عملیات را ادامه دهد در صورتی که عمل وی موجب افساد و اخلاف در نظام و یا شکست جبهه اسلام گردد به مجازات محارب محکوم می‌گردد. . . (فراز اول ماده ۲۰ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران)

۲۷- لغو دستور فرماندهان نظامی

هر نظامی که اوامر فرماندهان یا رؤسای مربوطه را لغو نماید به ترتیب زیر محکوم می‌شود:

هرگاه از امر حرکت به طرف دشمن یا محاربین و مفسدین امتناع ورزد و مخالف مقررات عمل نماید در صورتی که حاکی از همکاری با دشمن باشد و یا موجب افساد و اخلاف در نظام و یا شکست جبهه اسلام گردد در حکم محارب است. . . (فراز اول ماده ۲۲ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران)

۲۸- عدم حضور برای انجام مأموریت جنگی

هر نظامی که باید به طور انفرادی یا همراه چند نفر یا یگانی به مأموریت برود و عمدتاً بدون عذر موجه در وقت مقرر حاضر نگردد به ترتیب زیر محکوم می‌شود:

هرگاه حرکت برای عزیمت به منطقه جنگی باشد و عمل مرتکب موجب افساد و اخلاف در نظام یا شکست جبهه اسلام گردد در حکم محارب است. . . (فراز اول بند ۱ ماده ۲۵ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران)

۲۹- ترك محل نگهداری با تبانی با دشمن

هرنگهبان که محل نگهداری خود را بدون مجوز ترك نماید در صورتی که در مقابل دشمن با همکاری یا تبانی باشد و یا عمل وی موجب افساد و اخلال در نظام و یا شکست جبهه اسلام گردد در حکم محارب است و... (فراز اول ماده ۲۶ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران)

۳۰- خوابیدن در حین نگهداری

هر نظامی در حین نگهداری بخوابد به شرح زیر محکوم می‌شود:
هرگاه در مقابل دشمن و محاربین باشد در صورتی که عمل وی موجب افساد و اخلال در نظام و یا شکست جبهه اسلام گردد در حکم محارب است و... (فراز اول بند ۱ ماده ۲۷ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران)

۳۱- بی‌علاقگی، سهل‌انگاری و تمارض نظامیان در مقابل دشمنان

داخلی یا خارجی

هر نظامی که برای فرار از کار یا انجام وظیفه یا تهدید فرمانده یا رئیس یا هر مافوق دیگر عمداً به خود صدمه وارد آورد یا به طور مکرر به عدم توانایی جسمی یا روحی متعذر شود و بنا بر گواهی پزشک نظامی تمارض او ثابت گردد یا در انجام خدمت بی‌علاقه باشد و این بی‌علاقگی و سهل‌انگاری عملاً در موارد متعدد ظاهر شده باشد به ترتیب زیر محکوم می‌شود:

۱- هرگاه در مقابل دشمنان داخلی یا خارجی باشد در صورتی که عمل وی موجب افساد و اخلال در نظام و یا شکست جبهه اسلام گردد به مجازات محارب... (ماده ۲۳ و شق آن از قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران)

۳۲- فرار پرسنل ثابت نیروهای مسلح از جنگ

پرسنل ثابت نیروهای مسلح هرگاه در زمان جنگ بیش از ۵ روز متوالی غیبت

نموده و عذر موجهی نداشته باشند فراری محسوب و به حبس از ۲ تا ۸ سال محکوم می‌شوند و اگر فرار از جبهه باشد از زمان غیبت فراری محسوب و چنانچه فرار آنان موجب شکست جبهه یا وارد شدن تلفات جانی به نیروهای خودی شود در حکم محارب است. (فرار اول ماده ۴۲ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح)

۳۳- فرار اعضاء غير ثابت نیروهای مسلح از جنگ

اعضای غیرثابت نیروهای مسلح اعم از وظیفه یا پیمانی و غیره هرگاه در زمان جنگ بیش از ۵ روز متوالی بدون عذر موجه غیبت نموده فراری محسوب و به حبس از یک تا ۵ سال محکوم می‌شوند و اگر فرار از جبهه باشد از زمان غیبت فراری محسوب و چنانچه فرار آنان موجب شکست جبهه یا وارد شدن تلفات جانی به نیروهای خودی شود در حکم محارب است. (فرار اول ماده ۴۴ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح)

۳۴- فرار نظامی با سلاح گرم و یا تجهیزات دیگر نظامی

هرنظامی که با سلاح گرم یا وسیله موتوری یا هواپیما یا کشتی یا وسایل دیگر مورد استفاده نیروهای مسلح، فرار نماید علاوه بر رد عین یا مثل یا قیمت وجبران خسارت وارده ناشی از ایجاد نقص یا استفاده غیرمجاز، چنانچه عمل او ضربه مؤثر به وضعیت نیروهای مسلح وارد آورد به مجازات محارب و مفسد فی‌الارض محکوم می‌شود و... (فرار اول ماده ۵۰ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح)

۳۵- فرار نظامی به طرف دشمن

هرنظامی که به طرف دشمن فرار نماید و فرار او موجب تقویت دشمن شود محارب محسوب و به مجازات محارب محکوم می‌گردد... (فرار اول ماده ۵۱ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح)

۳۶- تبانی دسته‌جمعی نظامیان برای فرار به طرف دشمن

فراری که با تبانی بیش از دو نفر باشد فرار با توطئه محسوب می‌گردد چنانچه

عنوان محاربه و افساد بر اقدام آنان صادق باشد به مجازات محارب و مفسد محکوم می‌شوند. (ماده ۵۲ قانون مجازات نیروهای مسلح)

۳۷- ترغیب به فرار، تسهیل موجبات فرار و اخفای نظامیان فراری

ترغیب به فرار یا تسهیل موجبات فرار یا اخفای نظامیان با علم به فراری بودن آنان معاونت در جرم محسوب و چنانچه عمل مرتکب موجب افساد واخلال در نظام و یا شکست جبهه اسلام گردد در حکم محارب محسوب می‌شود. (ماده ۵۲ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح)

۳۸- گزارش خلاف یا کتمان حقیقت

هر نظامی به مناسبت انجام وظیفه عمداً گزارشی برخلاف حقیقت به فرماندهان یا دیگر مقامات مسئول تقدیم نماید یا حقیقت را کتمان کند یا گزارشی با تغییر ماهیت یا به‌طور ناقص ارائه دهد به ترتیب زیر محکوم می‌شود:

اگر گزارش خلاف یا کتمان حقیقت موجب شکست جبهه یا تلفات جانی گردد در حکم محارب است. (بند ۱ ماده ۵۷ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح)

۳۹- فروش اسلحه و مهمات نظامی

هر نظامی که اسلحه و یا اجزای آن یا مهمات یا مواد منفجره یا محترقه متعلق به دولت را که برای خدمت به او سپرده شده است، بفروشد در صورت موجود بودن مال رد عین و در غیر این صورت حسب مورد به پرداخت مثل یا قیمت و یا جبران خسارت وارده و پرداخت اجرت‌المثل و حبس از سه تا ده سال محکوم می‌شود و اگر عمل وی موجب افساد و اخلال در نظام و یا شکست جبهه اسلام گردد محارب محسوب می‌شود. (ماده ۶۰ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح)

۴۰- فروش وسائل نقلیه و لوازم نظامی

هرنظامی که مرکب یا وسائل نقلیه یا سایر لوازم نظامی را که برای خدمت به او سپرده شده است بفروشد در صورت موجود بودن مال به رد عین و در غیر این صورت حسب مورد به پرداخت مثل یا قیمت و یا جبران خسارت وارده و پرداخت اجرت‌المثل و حبس از سه ماه تا سه سال محکوم می‌شود و اگر عمل وی موجب افساد و اختلال در نظام و یا شکست جبهه اسلام گردد محارب محسوب می‌شود. (ماده ۶۱ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح)

۴۱- اخفاء، اتلاف و مصرف غیرمجاز اسلحه و مهمات

هرنظامی که مرکب یا اسلحه یا مهمات یا وسائل نقلیه یا سایر وسایل و لوازم نظامی را که برای خدمت به او سپرده شده است مخفی نماید یا تلف نماید یا به مصرف غیرمجاز برساند و یا مورد استقاده غیرمجاز قرار دهد در صورت موجود بودن مال به رد عین و در غیر این صورت حسب مورد به پرداخت مثل یا قیمت و یا جبران خسارت وارده و پرداخت اجرت‌المثل و حبس از شش ماه تا دو سال محکوم می‌شود و اگر عمل وی موجب افساد و اختلال در نظام و یا شکست جبهه اسلام گردد محارب محسوب می‌شود. (ماده ۶۲ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح)

۴۲- در اختیار دیگری قرار دادن اسلحه یا مهمات و سایر لوازم نظامی

هرنظامی که تمام یا قسمتی از اسلحه یا مهمات یا سایر وسایل نظامی را که برای خدمت به او سپرده شده است در اختیار دیگری بگذارد در صورت موجود بودن مال به رد عین و در غیر این صورت حسب مورد به پرداخت مثل یا قیمت و یا جبران خسارت وارده و پرداخت اجرت‌المثل و حبس از شش ماه تا دو سال محکوم می‌شود و اگر عمل

وی موجب افساد و اخلال در نظام و یا شکست جبهه اسلام گردد محارب محسوب می‌شود. (ماده ۶۴ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح)

۴۳- ایراد خسارت به اسلحه و مهمات و لوازم نظامی

هر نظامی که بر اثر بی‌احتیاطی یا عدم اجرای مقررات به اسلحه و مهمات و سایر اشیاء و اموال و لوازم نظامی متعلق به دولت یا آنچه در اختیار دولت است خسارتی وارد آورد یا موجب فقدان و از بین رفتن آنها بشود علاوه بر پرداخت خسارت به حبس از دو ماه تا دو سال محکوم می‌شود و اگر عمل وی موجب افساد و اخلال در نظام و یا شکست جبهه اسلام گردد محارب محسوب می‌شود. (ماده ۶۵ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح)

۴۴- سرقت اسلحه و مهمات نظامی به قصد اخلال در عملیات نظامی

هرگاه بزه‌های فوق: (سرقت اسلحه و مهمات نظامی، موضوع مواد ۶۷، ۶۸، ۶۹ همین قانون) به قصد اخلال مؤثر در نیروهای مسلح یا عملیات نظامی صورت گیرد یا عمل او لطمه غیرقابل جبرانی به عملیات نظامی وارد کند مرتکب در حکم محارب است. (ماده ۷۰ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح)

۴۵- آتش‌زدن و یا تخریب ملزومات جنگی

هر نظامی عمداً و با سوءنیت تأسیسات یا ساختمانها یا استحکامات نظامی یا کشتی یا هواپیما یا امثال آنها یا راهها یا وسایل ارتباطی و مخابراتی یا مراکز محتوی اسناد و دفاتر یا اسناد طبقه‌بندی شده مورد استفاده نیروهای مسلح یا وسایل دفاعیه یا تمام یا قسمتی از ملزومات جنگی و اسلحه یا مهمات را آتش بزند یا تخریب یا دیگری را وارد به آن نماید یا دامهای مورد استفاده نیروهای مسلح را تلف یا ناقص کند به حبس از ۵ تا ۱۵ سال محکوم می‌شود.

تبصره - در صورتی که انجام عمل فوق به قصد براندازی حکومت و ایجاد فساد یا درموردی که در نتیجه اعمال مذکور لطمات جبران ناپذیری به عملیات نظامی وارد آید، مرتکب به مجازات محارب محکوم می‌شود. (ماده ۷۲ و تبصره ۱ آن از قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح)

۴۶- اتلاف اموال نیروهای مسلح

هر نظامی که عمداً اموالی را که در اختیار نیروهای مسلح است غیر از آنچه در ماده فوق ذکر شده تلف کند یا بسوزاند یا دیگری را وادار به آن نماید به حبس از دو تا پنج سال محکوم می‌شود و اگر عمل وی موجب افساد و اختلال در نظام و یا شکست جبهه اسلام گردد محارب محسوب می‌شود. (ماده ۷۳ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح)

مصادیق مفسد فی الارض از دیدگاه قوانین جاری

۱- ایجاد رعب و هراس و سلب آزادی و امنیت مردم توسط سلاح

هرکس برای ایجاد رعب و هراس و سلب آزادی و امنیت مردم دست به اسلحه ببرد محارب و مفسد فی الارض می‌باشد. (ماده ۱۸۳ قانون مجازات اسلامی مصوب آذرماه ۱۳۷۰)

۲- طرح براندازی حکومت اسلامی

هر فرد یا گروه که طرح براندازی حکومت اسلامی را بریزد و برای این منظور اسلحه و مواد منفجره تهیه کند و نیز کسانی که با آگاهی و اختیار امکانات مالی مؤثر و یا وسایل و اسباب کار و سلاح در اختیار آنها بگذارند محارب و مفسد فی الارض می‌باشند. (ماده ۱۸۷ قانون مجازات اسلامی)

۳- نامزدی در یکی از پستهای حساس حکومت کودتا

هرکس در طرح براندازی حکومت اسلامی خود را نامزد یکی از پستهای حساس

حکومت کودتا نماید و نامزدی او در تحقق کودتا به نحوی مؤثر باشد محارب و مفسد فی الارض است. (ماده ۱۸۳ قانون مجازات اسلامی)

۴- تشکیل یا رهبری شبکه ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری

کسانی که با تشکیل شبکه چند نفری به امر ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری مبادرت ورزند علاوه بر ضبط کلیه اموال منقول و غیرمنقول که از طریق رشوه کسب کرده‌اند به نفع دولت و استرداد اموال مذکور در مورد اختلاس و کلاهبرداری و رد آن حسب مورد به دولت یا افراد، به جزای نقدی معادل مجموع آن اموال و انفصال دائم از خدمات دولتی و حبس از ۱۵ سال تا ابد محکوم می‌شوند و در صورتی که مصداق مفسد فی الارض باشند مجازات آنها مجازات مفسد فی الارض خواهد بود. (ماده ۴ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۷/۹/۱۵)

۵-۶- توزیع، تولید، خرید و فروش و صادر کردن و وارد نمودن مواد مخدر

الف - مجازات مرتکب به جرائم مذکور در بندهای ۱ و ۲ و ۳ مواد ۴ و ۵ برای بار دوم يك برابر و نیم مجازات مذکور در هر بند و برای بار سوم دو برابر میزان مقرر در هر بند و در مرتبه‌های بعد به ترتیب دو و نیم و سه و نیم و ... برابر مجازات مذکور در هر بند خواهد بود. مجازات شلاق برای بار دوم به بعد، حداکثر ۷۴ ضربه است. در موارد مذکور چنانچه در نتیجه تکرار جرم مجموع مواد مخدر به بیش از ۵ کیلوگرم برسد مرتکب در حکم مفسد فی الارض است و به مجازات اعدام محکوم می‌شود حکم اعدام در صورت مصلحت در محل زندگی محکوم و در ملاعام اجرا می‌گردد. (ماده ۶ قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب ۶۷/۸/۳ مجمع تشخیص مصلحت نظام)

۱- تا ۵۰ گرم، تا ۲۰۰ هزار ریال جریمه نقدی و تا ۳۰ ضربه شلاق.

۲- بیش از ۵۰ گرم تا ۵۰۰ گرم، ۳ تا ۷ میلیون ریال جریمه نقدی و ۱۰ تا ۶۰ ضربه شلاق و شش ماه تا سه سال زندان.

۳- بیش از ۵۰۰ گرم تا ۵ کیلوگرم، ۷ میلیون تا ۲۰ میلیون ریال جریمه نقدی و ۴۰ تا ۷۴ ضربه شلاق و دو تا ده سال زندان.

۴- بیش از ۵ کیلوگرم، ۳۰ تا ۵۰ میلیون ریال جریمه نقدی و ۱۰ تا ۲۵ سال زندان و در صورت تکرار، اعدام و مصادره اموال به استثناء هزینه زندگی متعارف برای خانواده محکوم. (فرازی از ماده ۵ قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب ۶۷/۸/۳)

ب- هرکس هروئین و مرفین و کدئین و متادون و دیگر مشتقات شیمیایی مرفین و کوکائین و نیز عصاره شیمیایی حشیش و روغن حشیش را وارد کشور کند یا تولید یا توزیع یا صادر کند، یا خرید و فروش کند یا در معرض فروش قرار دهد و یا نگهداری و یا مخفی یا حمل کند با توجه به میزان مواد به شرح زیر مجازات خواهد شد:

۱- تا ۵ سانتی‌گرم، از ۲۰۰ تا ۵۰۰ هزار ریال جریمه نقدی و ۲۰ تا ۵۰ ضربه شلاق.

۲- بیش از ۵ سانتی‌گرم تا ۱ گرم، از ۱ میلیون تا ۲ میلیون ریال جریمه نقدی و ۳۰ تا ۷۰ ضربه شلاق.

۳- بیش از ۱ گرم تا ۴ گرم، از ۴ میلیون تا ۱۰ میلیون ریال جریمه نقدی و ۲ تا ۵ سال حبس و ۳۰ تا ۷۰ ضربه شلاق.

۴- بیش از ۴ گرم تا ۱۵ گرم، از ۱۰ تا ۲۰ میلیون ریال جریمه نقدی و ۲ تا ۸ سال حبس و ۳۰ تا ۷۴ ضربه شلاق.

۵- بیش از ۱۵ گرم تا ۳۰ گرم، از ۲۰ تا ۳۰ میلیون ریال جریمه نقدی و ۱۰ تا ۱۵ سال حبس و ۳۰ تا ۷۴ ضربه شلاق. (ماده ۸ قانون مبارزه با مواد مخدر و بندهای پنج‌گانه آن)

* - مجازات مرتکب به جرایم مذکور در بندهای ۱ تا ۵ ماده ۸ برای بار دوم يك

برابر و نیم مجازات مذکور در هر بند و برای بار سوم دو برابر میزان مقرر در هر بند خواهد بود. مجازات شلاق برای بار دوم به بعد، حداکثر ۷۴ ضربه است.

در مرتبه چهارم چنانچه مجموع مواد مخدر در اثر تکرار به ۳۰ گرم برسد مرتکب در حکم مفسد فی الارض و به مجازات اعدام محکوم می‌شود. حکم اعدام در صورت مصلحت در محل زندگی و ملاءعام انجام خواهد یافت. چنانچه مجموع مواد مخدر در مرتبه چهارم در اثر تکرار به ۳۰ گرم نرسد مرتکب به ۲۰ تا ۳۰ میلیون ریال جریمه نقدی، ۱۰ تا ۱۵ سال حبس و ۳۰ تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم می‌شود. (ماده ۹ قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب ۶۷/۸/۳)

۷- اخلال در نظام اقتصادی کشور

ارتکاب هر يك از اعمال مذکور در بندهای ذیل جرم محسوب می‌شود و مرتکب به مجازاتهای مقرر در این قانون محکوم می‌شود.

الف - اخلال در نظام پولی یا ارزی کشور از طریق قاچاق عمده ارز یا ضرب سکه قلب یا جعل اسکناس یا وارد کردن یا توزیع نمودن عمده آنها اعم از داخلی و خارجی و امثال آن.

ب - اخلال در امر توزیع مایحتاج عمومی از طریق گرانفروشی کلان ارزاق یا سایر نیازمندیهای عمومی و احتکار عمده ارزاق یا نیازمندیهای مزبور و پیش‌خرید فراوان تولیدات کشاورزی و سایر تولیدات مورد نیاز عامه و امثال آنها به منظور ایجاد انحصار یا کمبود در عرضه آنها.

ج - اخلال در نظام تولیدی کشور از طریق سوءاستفاده عمده از فروش غیرمجاز تجهیزات فنی و مواد اولیه در بازار آزاد یا تخلف از تعهدات مربوط در مورد آن و یا رشاء و ارتشاء عمده در امر تولید یا اخذ مجوزهای تولیدی در مواردی که موجب اختلال در سیاستهای تولیدی کشور شود و امثال آن.

د- هرگونه اقدامی به قصد خارج کردن میراث فرهنگی یا ثروتهای ملی اگرچه به خارج کردن آن نینجامد قاچاق محسوب و کلیه اموالی که برای خارج کردن از کشور در نظر گرفته شده است مال موضوع قاچاق تلقی و به سود دولت ضبط می‌گردد.

ه- وصول وجوه کلان به صورت قبول سپرده اشخاص حقیقی و حقوقی تحت عنوان مضاربه و نظایر آن که موجب حیف و میل اموال مردم یا اخلال در نظام اقتصادی شود.

و- اقدام باندی و تشکیلاتی جهت اخلال در نظام صادراتی کشور به هر صورت از قبیل تقلب در سپردن پیمان ارزی یا تأدیه آن و تقلب در قیمت‌گذاری کالاهای صادراتی و... (ماده ۱ قانون مجازات اخلالگران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹/۹/۱۹) هر یک از اعمال مذکور در بندهای ماده ۱ چنانچه به قصد ضربه زدن به نظام جمهوری اسلامی ایران و یا به قصد مقابله با آن و یا با علم به مؤثر بودن اقدام در مقابله با نظام مزبور چنانچه در حد نسیب فی الارض باشد مرتکب به اعدام و در غیر این صورت به حبس از ۵ تا ۲۰ سال محکوم می‌شود و در هر دو صورت دادگاه به عنوان جزای مالی به ضبط کلیه اموال که از طریق خلاف قانون به دست آمده باشد حکم خواهد داد.

دادگاه می‌تواند علاوه بر جریمه مالی و حبس، مرتکب را به ۲۰ تا ۷۴ ضربه شلاق در انظار عمومی محکوم نماید. (ماده ۲ قانون مجازات اخلالگران در نظام اقتصادی کشور)

۸- فرار نظامی با اسلحه یا هواپیما یا کشتی یا...

هر نظامی که با سلاح گرم یا وسیله موتوری یا هواپیما یا کشتی یا وسایل دیگر مورد استفاده نیروهای مسلح، فرار نماید علاوه بر رد عین یا مثل یا قیمت و جبران خسارت وارده ناشی از ایجاد نقص یا استفاده غیرمجاز، چنانچه عمل او ضربه مؤثر به

وضعیت نیروهای مسلح وارد آورد به مجازات محارب و مفسد فی الارض محکوم می‌شود و درغیر این صورت حسب مورد تا یک و نیم برابر مجازات مقرر در این قانون محکوم می‌گردد. (ماده ۵۰ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح مصوب ۱۸/۵/۱۳۷۱)

شاعران و قواعد حقوقی

در باغ، چمن ضامن گل گشت زبلبل
 آن روز که آواز، فکندند خزان را
 اکنون چمن باغ گرفتست تقاضا
 آری بدل خصم بگیرند ضمان را

انوری ابیوردی - متوفی ۸۵۳